

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพปัญหาและการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารงานทั่วไป (งานกิจการนักเรียน)
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. แนวคิดเชิงระบบ
  - 3.1 การบริหารเชิงระบบ
  - 3.2 การออกแบบระบบคุณภาพ
  - 3.3 การประกันคุณภาพของระบบ
4. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
  - 4.1 นโยบายและหลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 4.2 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 4.3 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
  - 4.4 ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารงานทั่วไป (งานกิจการนักเรียน)

การบริหารงานทั่วไป (งานกิจการนักเรียน) เป็นงานที่มุ่งมั่นส่งเสริมการเรียนรู้และชีวิต
ความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี มีความปกติสุขตลอดไป รวมถึงการมุ่ง
พัฒนาความสามารถความสนใจ ความมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และการ
พัฒนาความสามารถ ความสนใจและความถนัดเฉพาะตัวของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้า เป็น
ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมให้มากที่สุด

1.1 ความหมายของงานกิจการนักเรียน

นักการศึกษาและนักบริหารการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า งานกิจการนักเรียนไว้อย่างหลากหลายพอสรุปได้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 132) ได้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียนที่เน้นด้านกิจกรรมการให้บริการต่างๆแก่ประเทศและชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนและประชาชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ งานกิจการนักเรียนนักศึกษาคือ กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาบุคคล การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนากิจการและบริการนักศึกษ

นางเยาว์ กัลยาลักษณ์ (2547 : 11) ได้สรุปความหมายของงานกิจการนักเรียนว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง การจัดดำเนินการกิจการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนและเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกายและจิตใจ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความประพฤติที่ดีงาม แสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติ เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคนให้ก้าวหน้า และให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของนักเรียนเอง ทั้งในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปสู่การประกอบอาชีพการงานอีกด้วย

1.2 ความมุ่งหมายการบริหารงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียน นักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยภูมิปัญญา ภูมิธรรม และภูมิฐาน หรือเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มโนธรรมและจริยธรรม ดังนั้น สถานศึกษาแต่ละแห่งจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียนไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของบุคลากรผู้รับผิดชอบให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในส่วนที่นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการบริหารกิจกรรมนักเรียน มีดังนี้

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2542 : 132) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียนว่า

1. เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีบุคลิกที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
2. เพื่อฝึกให้นักเรียน มีความรับผิดชอบ ความสามารถปกครองตนเองได้
3. เพื่อฝึกความคิด และการตัดสินใจของนักเรียน
4. เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักเรียน

5. เพื่อให้นักเรียนเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพในอนาคต และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้นักเรียน ได้รู้จักทักษะทางสังคม รู้จักเสียสละทำงานให้กับส่วนรวม

7. เพื่อให้นักเรียนพัฒนาลักษณะนิสัยความกตัญญู และความคิดที่ดี

1.3 ขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนมีขอบข่ายการดำเนินงาน ครอบคลุมกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา อย่างกว้างขวาง นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดขอบข่ายของงานกิจการนักเรียนออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. สำมะโนนักเรียน และการทำนายปริมาณนักเรียน
2. การเรียนรู้ การแบ่งกลุ่ม การเลื่อนชั้น
3. รายงานเกี่ยวกับนักเรียน
4. การรักษาระเบียบวินัย
5. การบริหารงานแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. การบริการสุขภาพ
7. กิจกรรมต่างๆของนักเรียน

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (ม.ป.ป. : 15) ได้สรุปขอบเขตงานบริหารกิจการนักเรียน จำแนกเป็น 3 ด้านคือ

1. งานปกครอง และงานการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร
2. งานการบริการและสวัสดิการต่างๆ
3. งานกิจกรรมนักเรียน

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติ เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคนให้ก้าวหน้า และให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของนักเรียนเอง ทั้งในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปสู่การประกอบอาชีพการงานอีกด้วย

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ปฎิภาณ ทับชूर. (2544 : 16- 18) ได้แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีจิตวิทยา

2. หลักการเดิมมีง

ทฤษฎีจิตวิทยา

การให้คำปรึกษา (Counseling) เป็นหัวใจของการดูแลนักเรียนเพราะการให้คำปรึกษามีได้หมายถึงการให้คำปรึกษาเท่านั้น แต่เป็นการแก้ปัญหาในเชิงบวกเพื่อให้ผู้มาปรึกษาได้รับสิ่งที่ดีมีคุณค่าสามารถแก้ปัญหาได้ ฉะนั้น ในการให้คำปรึกษาจึงขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ ความรู้สึกนึกคิด และทัศนคติของผู้ให้คำปรึกษาจะมองเห็นคุณค่าในการเป็นมนุษย์ของผู้มาขอคำปรึกษามากน้อย เพียงใด ในการอ้างอิงถึงทฤษฎีการให้คำปรึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึง ความหมายของการให้คำปรึกษา คุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของการให้คำปรึกษา

กูด (Good) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การให้คำปรึกษาไว้ว่า “เป็นการให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลในปัญหาด้านส่วนตัว การศึกษาและอาชีพ ซึ่งข้อเท็จจริงทั้งหมดที่จำเป็นได้ถูกนำมาศึกษา และวิเคราะห์พร้อมทั้งหาวิธีที่จะแก้ปัญหานั้น และด้วยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ แหล่งทรัพยากรของโรงเรียน และสังคม การสัมภาษณ์เป็นส่วนตัวจะทำให้ผู้รับการแนะแนวได้รับการสอนให้รู้จักการตัดสินใจด้วยตนเอง”

คำนิยามของไทเลอร์ (Tyler) ก็เป็นอีกคำนิยามหนึ่งที่มีผู้ชอบยกขึ้นมาอ้างอิงอยู่เสมอ เช่นกัน Tyler ได้กล่าวไว้ว่า “การให้คำปรึกษา หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษา เพื่อผู้รับคำปรึกษาได้ใช้ความสามารถ และคุณสมบัติที่เขาอยู่จัดการกับชีวิตตนเองได้และแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางอารมณ์ของตนได้”

คำนิยามที่มีผู้ให้ไว้นอกเหนือจากนี้ได้แก่ คำนิยามที่โชสตรอม (Shostrom) และเบรมเมอร์ (Brammer) ได้กล่าวไว้ว่า “การให้คำปรึกษา เป็นสัมพันธ์ภาพที่มีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคลสองคน ซึ่งคนหนึ่งได้รับการฝึกฝนและทำการช่วยอีกคนหนึ่งให้เปลี่ยนแปลงตัวเองหรือสิ่งแวดล้อมของเขา”

สำหรับทราบ์ (Traube) ได้กล่าวว่า “งานของผู้ให้คำปรึกษาคือ การช่วยนักเรียนให้รู้จักตรวจสอบและวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง และรู้จักหาวิธีแก้ปัญหาที่จะเป็นไปได้ รู้จักเลือกและลองแก้ปัญหาที่คิดว่าจะได้ผลดีที่สุด”

จากการที่มีผู้ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาจะสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษา คือ การช่วยให้บุคคลได้รู้จักเลือกและสามารถตอบคำถามของตนเองได้ว่า เขาควรตัดสินใจได้อย่างไร ในการแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง และในกระบวนการแก้ปัญหาจะต้องอาศัยสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันโดย ยึดหลัก 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการจูงใจ (Motivational Factor) ผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้รับคำปรึกษาเป็นหลักอยู่ตลอดเวลา โดยเริ่มตั้งแต่การพิจารณาว่าผู้รับคำปรึกษาหรือผู้ให้คำปรึกษา เป็นฝ่ายเริ่มนัดก็ตาม สิ่งดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่าทำอะไรจึงจะสามารถ สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นได้ในขณะที่มีการให้คำปรึกษา

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับคำปรึกษากับผู้ให้คำปรึกษา (The Counselor Relationship) บรรยากาศที่ต้องการอย่างยิ่งสำหรับการให้คำปรึกษาจะมีลักษณะไปในทางที่จะทำให้ ผู้รับคำปรึกษาได้รู้ว่า ตนเองนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือเหมือนบุคคลเช่นกัน ในขอบเขตเช่นนี้ ผู้ให้คำปรึกษาจะมีความสามารถสร้างสรรค์บรรยากาศในลักษณะดังกล่าวได้อย่างไร

3. ความรับผิดชอบในการตัดสินใจของผู้ให้คำปรึกษา (The Counselor's Decision Making Responsibility) ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเร่งเร้าส่งเสริมและช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาก้นหา หรือจัดลำดับ ขั้นตอนในการเลือก และเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้กระทำในสิ่งที่เขาตัดสินใจเลือกแนวทางแห่งชีวิต มีขอบเขตเพียงใดที่ผู้ให้คำปรึกษาจะสามารถมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษาจะมีสิทธิเพียงใดในการตัดสินใจ

4. การเคารพนับถือสิทธิส่วนตัวที่ผู้ให้คำปรึกษามีต่อผู้รับคำปรึกษาในขณะสนทนา (The Counselor's Respect for The Privacy of Communication) ผู้ให้คำปรึกษาจำเป็นต้องเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของผู้รับคำปรึกษา เว้นแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของบุคคลนั้น หรือเรื่องที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม ในขอบเขตเพียงใดที่จะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้รับคำปรึกษาในการที่ผู้ให้คำปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องยอมรับได้ก่อนที่จะเริ่มการให้คำปรึกษา

นอกจากนี้ พรณีย์ ช.เจนจิต (2528 : 276-279) ได้ให้คำแนะนำวิธีการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ คือ

1. การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและอบอุ่น มีความจริงใจ ความสนใจ ความเมตตาตลอดจนความร่วมมือ ทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ
2. การยอมรับ โดยการยอมรับว่าทุกคนมีคุณค่า ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. ความเข้าใจ
4. การรู้สึกมีส่วนร่วม มีความสามารถ เอาใจเขามาใส่ใจเรา
5. การแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ การสังเกต

6. ความเชื่อ ซึ่งครูทุกคนเชื่อว่าคนทุกคนมีความสามารถที่จะเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาได้ ถ้าอยู่ในสภาพการณ์ที่เหมาะสมตลอดจนมีความเชื่อว่าคนทุกคนต้องการเสรีภาพ

2. คุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษา

คุณลักษณะและบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะการให้คำปรึกษาจะมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของกระบวนการในการให้คำปรึกษาเชิง จิตวิทยา สิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ คุณลักษณะถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา สรุป คุณลักษณะพื้นฐานที่ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องตระหนัก คือ

1. มีจิตใจที่อ่อนโยน
2. พัฒนาตัวเองทั้งด้านจิตใจและด้านความรู้ เพื่อจะได้ไปช่วยคนอื่นได้
3. เตรียมตัวที่จะเป็นต้นไม้มที่มีพุ่มเขียวซึ่งมีนกมาอาศัย สามารถให้ความร่มรื่นแก่ผู้อื่นได้

4. มีการฝึกหัด มิใช่ให้ความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวเพียงอย่างเดียว

5. ถามตนเองก่อนว่า อยากจะทำงานชิ้นนี้หรือไม่ มีหัวใจให้กับงานนี้หรือเปล่า

6. ถ้าเรามีหัวใจให้แล้วเราก็จะทำงาน ด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษาได้ดี

ผู้ให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของผู้นมาขอคำปรึกษา ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความเป็นมิตร
2. เป็นที่น่าไว้วางใจ
3. รักษาความลับได้
4. มีความเข้าใจตนเองและบุคคลอื่น
5. มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
6. ปรับตัวและพัฒนาตัวเองได้ดี
7. ให้เกียรติบุคคลอื่น ไม่ว่ามีคุณค่าและคิดว่าบุคคลอื่นสามารถพึ่งตนเองได้
8. มีความเป็นตัวของตัวเอง
9. ศรัทธาในตัวเอง
10. ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น
11. ทนต่อความขัดแย้งต่าง ๆ ได้
12. เป็นคนมีชีวิตชีวา
13. มีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
14. มีความจริงใจ

15. มีความสนใจเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว
  16. มีความสามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผลและมีระเบียบ
  17. มีความรับผิดชอบ
  18. มีเมตตา
  19. มีความสุขุม และมีความมั่นคงทางจิตใจ
  20. ตระหนักในค่านิยมของตนเองและเข้าใจค่านิยมของบุคคลอื่น
- สรุปคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพของผู้ให้คำปรึกษาควรจะประกอบด้วย

1. ลักษณะความเป็นคนกับความเป็นผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ความเป็นธรรมชาติ คนมีความรู้สึก รู้ร้อน รู้หนาว ผิดพลาดได้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพควรที่จะมีความรู้ในเชิงวิชาชีพ เข้าใจจิตวิทยา พฤติกรรมมนุษย์ ศึกษาหาความรู้เทคนิคและวิธีการให้เชี่ยวชาญ การเป็นผู้เชี่ยวชาญสามารถสร้างความมั่นใจและความหวังเกิดขึ้น กับผู้ที่มาขอคำปรึกษา อีกทั้งยังสามารถช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การยอมรับและความใส่ใจ ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีความเชื่อว่าทุกคน มีความเป็นคนเหมือนกัน ผู้มาขอคำปรึกษาไม่ได้หมายความว่าเราจะด้อยกว่าเรา ผู้ให้คำปรึกษาต้องยอมรับผู้มาขอคำปรึกษาให้ได้เหมือนยอมรับตนเอง

ตั้งคมตะวันตก ตะวันออก เหมือนกัน คือ กลัวคนอื่นจะปฏิบัติต่อตัวเอง ด้อยกว่าเวลามีปัญหาที่เขามาหาผู้ให้คำปรึกษา เขาจะมาด้วยความระมัดระวัง คอยสังเกตดูว่า ผู้ให้คำปรึกษายอมรับเขาไหม ถ้ารู้สึกไม่แน่ใจ เขาจะไม่ให้ข้อมูลที่แท้จริง มีบ่อยครั้งที่ ขบวนการให้คำปรึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเพราะ ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริง

3. การเข้าใจและร่วมรับอารมณ์ การร่วมรับอารมณ์ ต้องเห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ความรู้สึกเวลารับข้อมูลอย่างเข้าใจเป็น Subjective (ร่วมรับอารมณ์) เวลาตีความออกมา ต้องเป็น Objective (มีข้อมูล) มีเหตุผล การมีอารมณ์ร่วมมาก ก็ไม่ดี จะทำให้เรามีลักษณะลำเอียงไม่เป็น กลาง Rogers เน้นว่าผู้ให้คำปรึกษาต้องรับรู้ความรู้สึกของผู้ศึกษาซึ่งเป็น ความจริงของตัวเอง ตัวอย่าง โขเฟอร์ขับรถอยู่เห็นเงาตะครุ่ ๆ คิดว่าเป็นก้อนหิน จึงหักหลบ คนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ต้องรู้สึกให้ได้ก่อนว่าความรู้สึกของ โขเฟอร์เป็นอย่างไรเสียก่อน แล้วค่อยดูว่า ความเป็นจริงคืออะไร หรือ ตัวอย่าง เด็กบางคนเกิดคิดหวังคิดอย่างฆ่าตัวตาย เราได้ยิน แล้วคิดว่า เด็กไม่ฉลาดเลยที่คิดอยากฆ่าตัวตาย ในลักษณะนี้เราจะตัดสินใจว่าเด็กไม่ฉลาด นั้นเราตัดสินใจไม่ได้ ต้องใช้ Subjective อารมณ์ร่วมเสียก่อน แล้วจึงหาข้อมูล

4. แสดงออกถึงความอบอุ่นและมีความเป็นเพื่อนมนุษย์ เป็นการแสดงออกถึงความตั้งใจจริง ที่จะให้ความช่วยเหลือ สื่อให้ผู้มาขอคำปรึกษาทราบถึงความใส่ใจทางกาย

ระดับเสียง น้ำเสียง และการสัมผัส ผู้ให้คำปรึกษาควรให้ความช่วยเหลือผู้มาขอคำปรึกษาบนพื้นฐานของความรู้สึกในเพื่อนมนุษย์ มีจิตใจพร้อมให้การช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ กังวล ต้องการความช่วยเหลือที่จะแก้ไขหรือพัฒนาตนเอง

5. ความจริงใจ และสื่อให้รับรู้ได้ เป็นการกระทำที่ผู้ให้คำปรึกษาไม่เสแสร้ง ไม่สวมหน้ากาก มีความเป็นตัวของตัวเอง เปิดเผย ผู้ให้คำปรึกษาต้องมีเทคนิคและทักษะในการสื่อ ถ้าไม่สามารถสื่อได้ ขบวนการให้คำปรึกษาก็ไม่มีผล ตัวอย่าง สิ่งที่สื่อได้ เวลาเราหาพระถึง ท่านยังไม่เทศน์ เราสัมผัสความเมตตาได้ เราจะขยับตัวเข้าไปใกล้ขึ้น ในขณะที่เดียวกันถ้าเราเข้าไปในเรือนจำเจอนักโทษเดินไปเดินมา เราจะหงะถอย ทั้ง ๆ ที่นักโทษนั้นก็ไม่สามารถออกมาจากที่คุมขัง มาทำอะไรเราได้ การนั่ง และระยะของผู้ให้คำปรึกษาก็สามารถสื่อได้ การมองตา ประสานตา เป็นสื่อที่ดีที่แสดงออกถึงความจริงใจ ใส่ใจ

6. มีความเป็นธรรมชาติ สามารถแสดงความรู้สึกและความคิดต่าง ๆ ของตนเองออกมาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมชาติ การแสดงความคิดเห็นและเป็นธรรมชาติของผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้ผู้มาขอคำปรึกษา เกิดความรู้สึกใกล้ชิดขึ้น นำไปสู่ความไว้วางใจ ขบวนการให้คำปรึกษาก็จะมีประสิทธิภาพดีขึ้น ผู้ให้คำปรึกษาที่ไม่เป็นธรรมชาติจะพยายามแสดงตามบทบาทที่ตนเองคิดว่าผู้ให้คำปรึกษาควรจะต้องแสดงออกอย่างนั้น อย่างนี้ คนที่ไม่เป็นธรรมชาติ ทำอะไรก็กลัวว่าจะถูกไหมจะดีไหมตลอดเวลา

7. มีความไวต่อการรับรู้ ผู้ให้คำปรึกษาควรไวต่อการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้มาขอคำปรึกษาและสิ่งที่เกิดขึ้นในขบวนการให้คำปรึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการกับปัญหาของผู้มาขอคำปรึกษา อย่างไรก็ตามมีข้อควรพิจารณาสำหรับผู้ให้คำปรึกษาในเรื่องไวต่อการรับรู้กับความรู้สึกไว คนเราถ้าไวต่อการรับรู้ ก็จะดีในแง่ที่เรารับข้อมูลได้ง่าย แต่ถ้าความรู้สึกไว จะไม่ค่อยดี เพราะบางครั้งไม่มีข้อมูล ก็จะตีความหมายแล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น โกรธ เจ็บปวด

8. ไว้วางใจได้ การสร้างความไว้วางใจไม่ใช่สิ่งที่ทำขึ้นมาง่าย ๆ ผู้ให้คำปรึกษาที่น่าไว้วางใจจะต้องเป็นคนซื่อตรง เชื่อถือได้ ฟังได้ และช่วยให้ผู้มาขอคำปรึกษาสามารถระบายสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายในออกมาได้ เมื่อผู้มาขอคำปรึกษาเกิดความไว้วางใจ ก็จะ สามารถเปิดเผยความลับส่วนตัวของเขาได้ ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือได้ผลมากขึ้น

9. มีความเป็นอิสระ ผู้ให้คำปรึกษาควรให้อิสระกับผู้มาขอคำปรึกษา เพื่อที่จะตัดสินใจกับแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ใช่มีสูตรสำเร็จรูปให้เขา

10. มีความยืดหยุ่น ในการให้คำปรึกษาบางกรณี อาจต้องใช้เวลาานมากกว่ากรณีอื่น ๆ ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องใช้วิจารณญาณ ตัดสินสถานะของปัญหาที่ระยะเวลา

หลักการเดมมิ่ง

จิตวิทยาพัฒนาการในเชิงจิตวิเคราะห์

พรณี ช.เจนจิต (2528 : 38-40) กล่าวว่า ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของมนุษย์เอาไว้ 5 ขั้น Oral Stage ขั้น Anual Stage ขั้น Phallic Stage ขั้น Latency Stage และขั้น Genitel Stage ฟรอยด์เชื่อว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพส่วนใหญ่มีอิทธิพลมาจากในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต สำหรับการพัฒนาการในช่วงหลังจากนั้นฟรอยด์ถือว่าเป็นส่วนเสริมแต่งให้บุคคลก้าวไปสู่ความสมบูรณ์แห่งชีวิตมากขึ้น ซึ่งระยะ Oral Stage อายุระหว่าง 1-12 ปีเป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นช่วงที่มีความสุขด้วยการกิน วัยนี้ยังพึ่งตัวเองไม่ได้ ถ้าการเลี้ยงดูของแม่ดี เหมาะสมก็ว่าได้กิน หนาวก็ได้รับความอบอุ่น การสัมผัสและต้องนำมาซึ่งความสบาย ทำให้เด็กเจริญเติบโต

ส่วนวัยรุ่น พัฒนาการในระยะ Genitel นี้ เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยรุ่น ความรู้สึกนึกคิด โดยเฉพาะในเรื่องเพศจะเปลี่ยนไปจากเดิม เด็กชายต้องการเลียนแบบพ่อในขณะที่เด็กหญิงอยากจะทำเลียนแบบแม่ ค่านิยมทางสังคมต่างๆ จะไหลเข้าสู่จิตใจเด็ก ความพึงพอใจและความสุขต่างๆ เป็นแรงขับมาจากภาวะทางเพศ วัยรุ่นจะเริ่มมีความสนใจเพศตรงข้าม มีแรงจูงใจที่จะรักผู้อื่น ความเห็นแก่ตัวจะลดน้อยลง สามารถช่วยตัวเองได้มากขึ้น และในเวลาเดียวกันก็ต้องการอิสระจากพ่อแม่มากขึ้นด้วย หากการอบรมเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมต่างๆ เป็นไปด้วยความราบรื่น มีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอันดี วัยรุ่นจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีอนาคตแจ่มใสต่อไปในภายหน้า

แนวคิดของฟรอยด์เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ในช่วงวัยรุ่น วิเคราะห์ได้ว่าพวกเขาจะเป็นวัยรุ่นที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ พวกเขาควรได้รับการอบรม ดูแลที่ดี ในส่วนของโรงเรียนก็ควรสร้างความอบอุ่นและไว้วางใจ เป็นที่พึ่งพาปรึกษาได้และต้องใช้จิตวิทยาที่ถูกต้องและเหมาะสม

การรายงานเรื่อง การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา ปฏิภาณ ทัพบประยูร (2544 : 26-27) ได้อธิบาย 2 ประเด็น คือ ความหมายของการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาและบทบาทของครู ในฐานะครูที่ปรึกษาเชิงจิตวิทยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความหมาย ของการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา

การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัดมีความแตกต่างในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพราะนักเรียนเป็นบุคคลปกติและครูที่ให้การปรึกษา ดูแลนักเรียนคือครูจิตวิทยาที่ให้คำปรึกษาสามารถรับฟังและคุยกับนักเรียนที่มาปรึกษาหรือเข้าไปช่วยเหลือปัญหานักเรียนด้วยท่าทีที่เหมาะสมและถูกต้อง

การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งให้สามารถผ่านพ้นภาวะนั้นไปได้โดยผ่านความสัมพันธ์ระหว่างนักการศึกษาและผู้เรียนที่มารับการปรึกษา ปกติแล้วบริการนี้จะทำในห้องปรึกษาและถือว่าเป็นความลับเฉพาะผู้บริการกับผู้เรียนเท่านั้น ผู้เรียนที่มารับการปรึกษาอาจมาเองโดยสมัครใจหรือถูกส่งตัวมาก็ได้ ปัญหาที่นำผู้เรียนมาพบนักการศึกษาส่วนใหญ่มักมาจากการเกิดความขัดแย้งซึ่งทำให้ผู้เรียนสับสน ลังเล และยังไม่สามารถตัดสินใจได้ ข้อตกลงเบื้องต้นของบริการนี้มีอยู่ว่า ผู้เรียนที่มาขอรับบริการมีข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เกี่ยวกับปัญหาและเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว ผู้เรียนต้องการเพียงแต่การจัดระบบข้อมูลใหม่เพื่อการตีความและทำความเข้าใจ อันจะทำให้สามารถคิดแก้ปัญหาหรือตัดสินใจได้ หน้าที่ของครูนักการศึกษา คือช่วยให้ผู้เรียนดังนี้

1. พัฒนาความเข้าใจปัญหาภายในคนและปัญหาระหว่างบุคคล
2. กำหนดเป้าหมายที่ดีต้องการในการแก้ปัญหา
3. ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา
4. วางแผนการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรชุมชนเพื่อการปรับตัวและการพัฒนาคน

ซึ่งทั้งหมดนี้จะเห็นว่าการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเน้นไปที่ การให้ผู้เรียนจัดระบบข้อมูลและ ทบทวนแบบของพฤติกรรมเพื่อจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเท่านั้น ไม่ได้ลึกซึ้งไปถึงการ เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ผลที่ได้จากการบริการจึงเป็นเพียงการตัดสินใจกระทำหรือเลือกทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เมื่อกล่าวถึงครูในที่นี้ หมายถึง ครูประจำชั้นและครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่ง นอกจากจะทำงานตามบทบาทหลักของตนแล้ว อีกบทบาทหนึ่งที่ครูจะทำได้ในการช่วยเหลือ ผู้เรียนเบื้องต้นคือการให้ บริการแนะแนว โดยเฉพาะการปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีความทุกข์และ ต้องการความช่วยเหลือตามที่ควรจะเป็นแล้วการปรึกษาเชิงจิตวิทยานั้นควรเป็นงานของครูแนะ แนวที่ได้ผ่านการเรียนรู้และการฝึกอบรมเรื่องนี้มาโดยตรง แต่โดยสภาพของโรงเรียนในปัจจุบัน ครูแนะแนวมีน้อยไม่สามารถดูแลนักเรียนได้ทั้งโรงเรียน ดังนั้นครูจึงต้องเข้ามาช่วยตรงจุดนี้ ตามความเห็น โดยทั่วไปครูนั้นสามารถรับบทบาทเป็นนักการศึกษาได้เหมาะสม ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก ครูส่วนใหญ่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้เรียนอยู่แล้วซึ่ง นับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และประการที่สองตามหน้าที่ของครู ครูต้องให้ข่าวสาร แนะนำ กระตุ้น และให้การปรึกษาด้านต่าง ๆ แก่ผู้เรียนในความรับผิดชอบ ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งก็เท่ากับว่าครูได้เป็นผู้ให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแล้ว

1. การบริหารเชิงระบบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 15) ได้วางแผนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ได้กำหนดการดำเนินงานกลยุทธ์ความสำเร็จโดยมีการบริหารเชิงระบบ ดังนี้

การวางแผน (Plan) เป็นการวางระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุดจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานและบันทึกการทำงานเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้และเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบย่อยส่งผลถึงคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งระบบ

การดำเนินงาน (Do) เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคน โดยใช้กระบวนการวิธีการ และบันทึก บุคคลภายในองค์กรที่รับผิดชอบในระบบย่อยต่างๆ จะปฏิบัติและบันทึกต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน

การตรวจสอบ/ประเมินผล (Check) เป็นการประเมินตนเอง ร่วมกันประเมินหรือผลัดเปลี่ยนกันประเมินภายในระหว่างบุคคล ระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน

การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนางานซึ่งอาจจะแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้นจนระบบคุณภาพหรือวงจรคุณภาพเป็นวัฏจักรการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับปฏิธาน ทับประยูร (2544: 27-28) กล่าวถึง หลักการของ Edward Demming เป็นแนวทางในการบริหารงานอย่างเป็นระบบเหมาะกับการบริหารที่ต้องการให้เกิดผลเชิงคุณภาพ หลักการเดิมมี 4 ขั้นตอน คือ

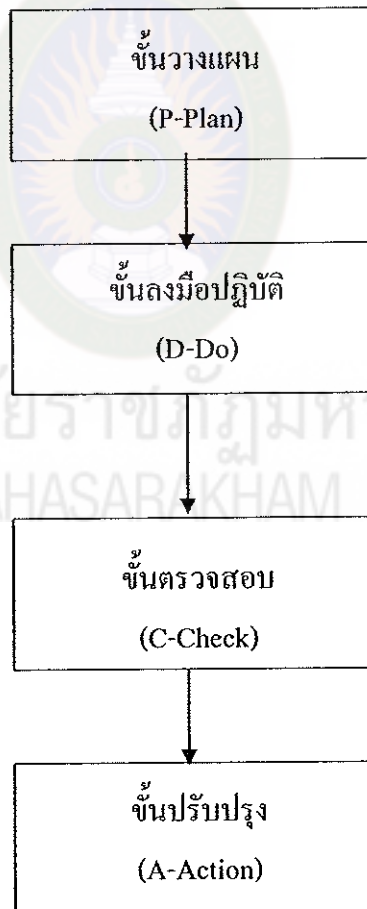
1. Plan (P) การวางแผนในการปฏิบัติงาน ขั้นตอนนี้ประกอบด้วยกิจกรรมการสร้างตามความเข้าใจที่ถูกต้อง การกำหนดเป้าหมาย คือ ครูที่ปรึกษา มีการประชุมร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง การกำหนดเป้าหมายกระบวนการทำงาน และความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นภายหลังดำเนินการ

2. Do (D) คือการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นการระดมพลังในการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การศึกษา สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การใช้เครื่องมือการวิเคราะห์นักเรียน การออกเยี่ยมบ้านของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง การส่งเสริม การป้องกัน การแก้ปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ตามกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. Check (C) คือการประเมินการปฏิบัติงาน ขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงาน เพื่อประเมินผลเชิงก้าวหน้า และสรุปผลการทำงาน รวมถึงรวบรวมปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการเพื่อจะปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4. Action (A) คือการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นทั้ง คน กลุ่ม องค์กร ขั้นตอนนี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของระบบที่ดำเนินการให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้ทุกคนกลุ่มเป้าหมายจะมีส่วนร่วมในการปรับปรุง พัฒนาระบบการทำงาน โดยได้ผ่านขั้นตอนการแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้งานที่ทำประสบความสำเร็จตามเป้าหมายให้มากที่สุด

วงจรมิง (Demming Cycle) ที่นำมาใช้สามารถสรุปเป็นแผนภาพที่ 1 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 วงจรมิง (Demming Cycle)

(ที่มา : คู่มือการพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพใน โรงเรียน)

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องมีการบริหารเชิงระบบที่มีการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา เพื่อการดำเนินงานพัฒนาระบบอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2. การทำงานเป็นทีม

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 16) ได้เสนอการทำงานเป็นทีมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องประสานการทำงานร่วมกันประชุมการทำงานร่วมกันและต้องทำงานเป็นทีม

ทีมนำ ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุน เสริมสร้างพลังร่วม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ทีมสนับสนุน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการและอื่นๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นใครขึ้นอยู่กับพัฒนาระบบว่ามีจุดเน้นที่ระบบใด เช่นทีมสนับสนุนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้าทีมคือรองผู้อำนวยการ โรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือทีมระดับชั้นครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ให้มีคุณภาพ

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 16) ได้เสนอแนวทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าจะทำให้ได้รับทราบจุดแข็งจุดอ่อนในการดำเนินงานของตน เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะพัฒนา ให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำได้ทั้งภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน โดยมีบรรยากาศการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช่การสั่งการหรือการบังคับบัญชา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละส่วนเกิดความรู้สึที่ดี ไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมินตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

4. การนิเทศ ติดตามและประเมินผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 17) ได้เสนอแนวทาง การนิเทศ ติดตามและประเมินผล ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนางานช่วยส่งเสริม สนับสนุนและให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะนำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตวิทยาและหลักการเคมมิ่ง ซึ่งทฤษฎีจิตวิทยาจะเป็นการให้คำปรึกษาซึ่งครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวจะต้องเข้าใจหลักการ เพื่อเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษากับนักเรียนที่มี

ปัญหาจะทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนตรงตามสภาพปัญหาที่แท้จริงและหลักการของเคมีจึงสามารถนำมาวางแผนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้โดยการใช้วงจรเคมีเข้ามาวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาเพื่อการดำเนินงานระบบอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

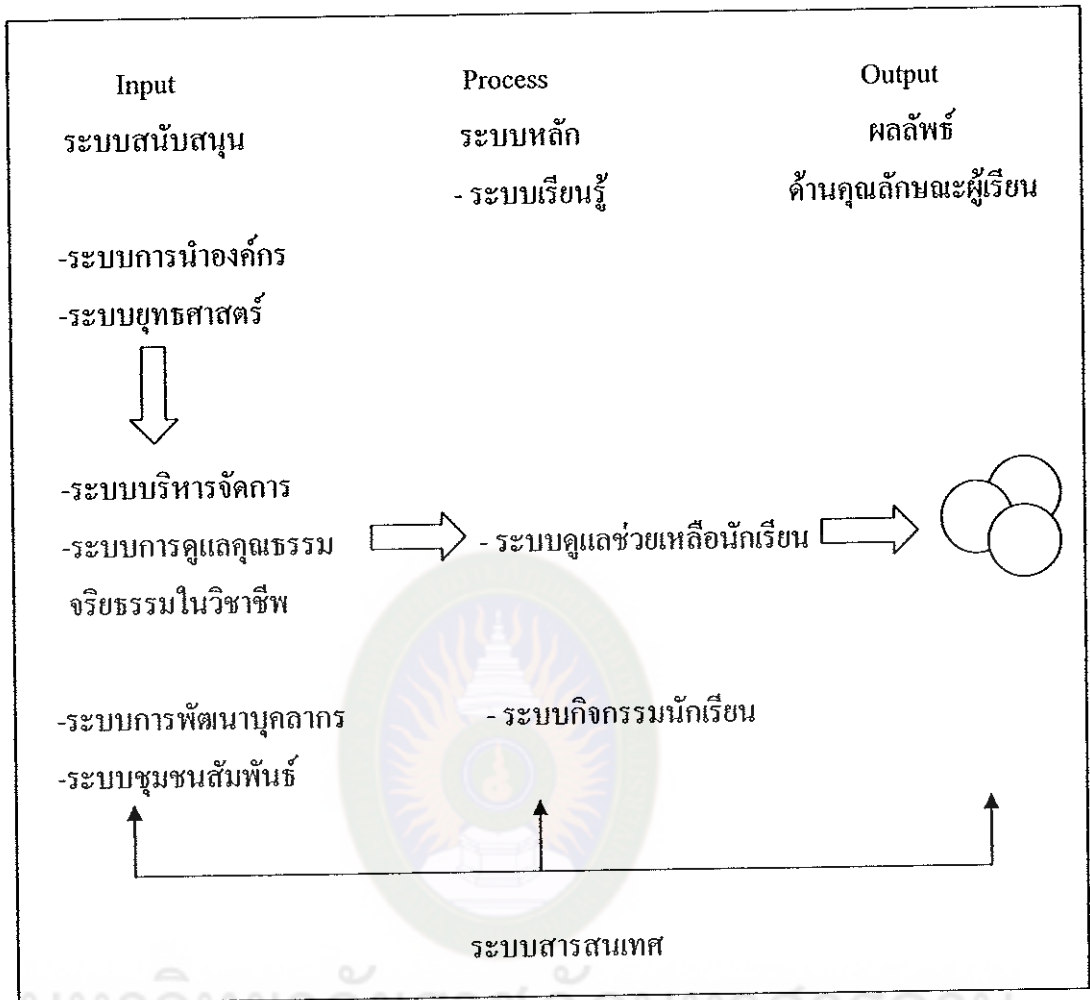
3. แนวคิดเชิงระบบ

สถานศึกษาจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรเน้น “การพัฒนาประสานการประเมิน” นั่น คือการใช้มาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษาได้

การพัฒนาคุณภาพ คือ การปรับปรุงคุณภาพงาน การปรับปรุงระบบงาน ซึ่งต้องอาศัยคน เพราะฉะนั้น สถานศึกษาจึงต้องมีการเตรียมคนให้พร้อมและมีศักยภาพที่จะมาร่วมปรับปรุงระบบงาน โดยแต่ละคนควรมีบทบาทในการทำงานร่วมกัน และมีศักยภาพในการทำงานตามบทบาทของตนเอง นอกจากนั้นการดำเนินงานของโรงเรียน ควรได้รับการเห็นดีเห็นงาม การร่วมมือ และการประสานงานจากชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนด้วย

หากวิเคราะห์ระบบการทำงานในสถานศึกษา จะพบว่าภายใต้ระบบหลักใหญ่ๆ ในโรงเรียนจะมีระบบอื่นๆที่เป็นระบบสนับสนุนซ้อนอยู่ ซึ่งสามารถแยกได้คือ ระบบหลัก ได้แก่ ระบบการนำองค์กร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและระบบกิจกรรมนักเรียน ระบบสนับสนุน ได้แก่ ระบบการพัฒนาคณาจารย์ ระบบชุมชนสัมพันธ์ และระบบสารสนเทศ ระบบทุกระบบจะเป็นการทำงานในโรงเรียน มีปัจจัยและกระบวนการทำงานที่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์หรือผลผลิตที่มีคุณภาพ มีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่เป็นมาตรฐาน ดังแผนภาพที่ 2

(สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2547 : 34)

แผนภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และผลลัพธ์กับระบบหลักและระบบสนับสนุนในโรงเรียน

(ที่มา : คู่มือการพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพใน โรงเรียน)

จากแผนภาพที่ 2 หากนำเอามาตรฐานด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์มาวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับระบบหลักและระบบสนับสนุน ก็จะได้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานดังกล่าวกับระบบต่างๆ ในโรงเรียนชัดเจนขึ้น นั่นคือ การบริหารจัดการด้านงบประมาณ คน ทรัพยากร ซึ่งหมายถึงกลุ่มงานบริหารบุคคลของโรงเรียนจะเป็นปัจจัยนำเข้า ส่วนระบบการเรียนรู้ ระบบกิจกรรมนักเรียน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก็คือ กระบวนการดำเนินงานของ โรงเรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.1 การบริหารเชิงระบบ

การบริหารเชิงระบบเป็นการบริหารจัดการ ที่มีโครงสร้างสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ปัจจัย (Input) กระบวนการ(Process) และผลผลิต (Output) โดยที่แต่ละองค์ประกอบจะมีรายละเอียดและปฏิสัมพันธ์กัน สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 53)

การทำงานในแต่ละองค์กรจะมีประสิทธิภาพที่ดีนั้น จะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ ให้ชัดเจน เพราะจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานในองค์กรนั้นประสบความสำเร็จด้วยดี ซึ่งก็คือ การกำหนดปัจจัย กระบวนการเพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพ องค์กรของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารต้องมีการกำหนดบทบาทการทำงานของบุคลากรของแต่ละคน แต่ละกลุ่มหรือมีการจัดทีมงาน ตามดำเนินงานตามศักยภาพของบุคลากรนั้นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีโอกาสแสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเอง มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการทำงาน ปรับเปลี่ยนแนวคิด เทคนิค วิธีการ ในการพัฒนาคุณภาพ และบูรณาการกิจกรรมพัฒนาคุณภาพต่างๆ เข้าด้วยกันและดำเนินการประสานและการประเมิน เพื่อส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตร สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ได้จัด โครงสร้างการบริหารงาน โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร เป็นทีมนำ ทีมคุณภาพ และทีมทำ

ทีมนำ เป็นทีมที่มีบทบาทชี้นำ กำหนดทิศทางการพัฒนา และเป็นผู้นำเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน ขณะเดียวกันก็มีบทบาทในการเสริมสร้างพลังร่วมในการทำงานให้ทุกคน ทีมพัฒนาคุณภาพ มีบทบาทในการสนับสนุน ประสานงาน และคอยช่วยเหลือให้กับทีมอื่นๆ รวมทั้งต้องวิเคราะห์ และดำเนินการเชิงกลยุทธ์ ให้เกิดการพัฒนาระบบคุณภาพขึ้นมา และปรับปรุงพัฒนาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ทีมทำ มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพให้ระบบหลักหรือระบบสนับสนุนที่ตนเองมีส่วนร่วมและที่รับผิดชอบ โดยมีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมลงมือทำ ร่วมประเมินผล และร่วมปรับปรุงพัฒนาระบบให้ดีขึ้น

ระบบคุณภาพ เป็นการวางระบบหลัก และระบบสนับสนุนในโรงเรียนให้เกิดคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกระบวนการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดการบริหารระบบคุณภาพนั้นจะทำเป็นวงจร เรียกว่า วงจร PDCA ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

วางระบบ (Plan) เป็นการกำหนดขั้นตอนการทำงานที่เป็น “กระบวนการมาตรฐาน” ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีวิธีการทำงานที่เป็น “วิธีการมาตรฐาน” เมื่อดำเนินการไปแล้วจะต้องบันทึกไว้เป็นหลักฐานและเป็นปัจจุบัน “บันทึกมาตรฐาน” ที่ใช้ตรวจสอบประเมินตนเองและผู้อื่น

ตรวจสอบได้ สามารถวิเคราะห์จากขั้นตอนการปฏิบัติงาน ซึ่งจะรวบรวมไว้เป็น สารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพของระบบแต่ละระบบเท่านั้น และรวมกันเป็นภาพรวมคุณภาพของทุกระบบในโรงเรียน การวางระบบคุณภาพเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษานั้น องค์ประกอบสำคัญก็คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในโรงเรียน ดังนั้นการวางระบบให้มี “กระบวนการมาตรฐาน” “วิธีการมาตรฐาน” และ “บันทึกมาตรฐาน” จำเป็นต้องได้รับการรับรู้และเข้าใจตรงกัน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในโรงเรียน ที่เป็นเจ้าของระบบซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น “กระบวนการของโรงเรียนเรา” “วิธีการของพวกเรา” และ “บันทึกของเรา”

ทำตามระบบ (Do) คือการปฏิบัติงานต่างๆ ตามกระบวนการ วิธีการ และบันทึก ข้อมูลที่จำเป็นอันเกิดมาจากการปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนด ไว้ในบันทึกมาตรฐานของทุกคนในองค์กร หรือที่รับผิดชอบในแต่ละระบบ อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบันเสมอ

ประเมินระบบ (Check) เป็นการร่วมกันและผลัดเปลี่ยนกันประเมินระหว่างบุคคล ระหว่างทีมที่รับผิดชอบ ระบบต่างๆภายใน โรงเรียน ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดเอง เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินการตามกระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนของระบบต่างๆ บรรลุมาตรฐานของโรงเรียนเพียงใด

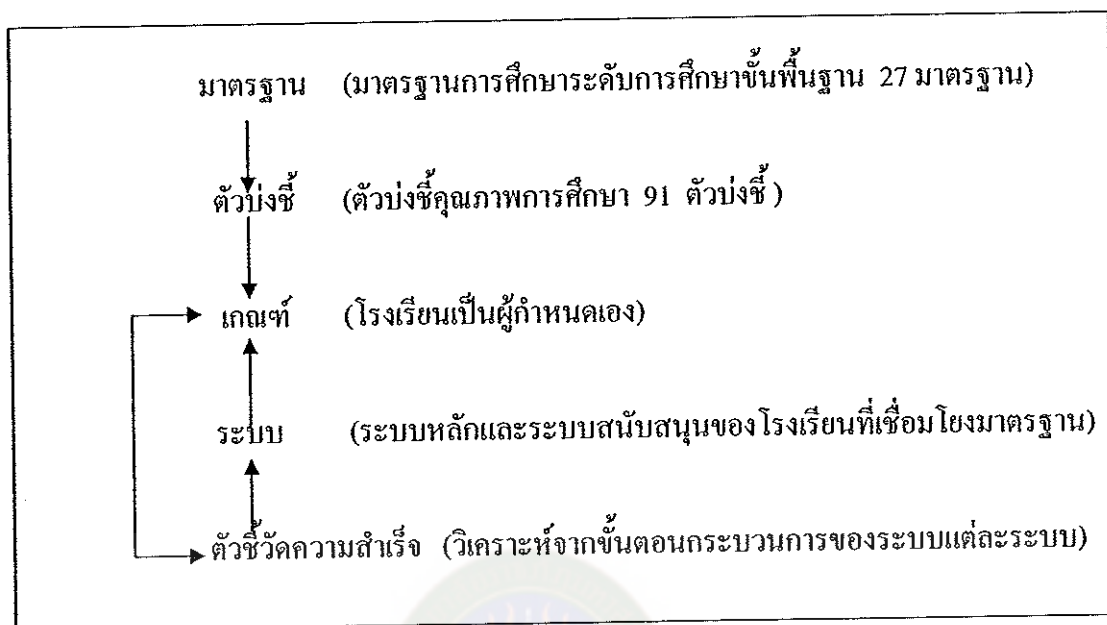
พัฒนาระบบ (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขและพัฒนาระบบ ซึ่งอาจจะเป็นส่วนกระบวนการ วิธีการหรือบันทึกส่วนใดส่วนหนึ่ง ให้ดีขึ้นจนเป็นระบบคุณภาพที่ผดุงไว้จนเป็นวัฒนธรรมของการทำงานเชิงคุณภาพขององค์กรต่อไป

3.2 การออกแบบระบบคุณภาพ

การบริหารจัดการระบบคุณภาพใน โรงเรียนจะมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ การออกแบบระบบคุณภาพ และการบริหารระบบคุณภาพ

การออกแบบระบบคุณภาพ

การออกแบบระบบแต่ละระบบ โรงเรียนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอก (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2547 : 57) ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การออกแบบระบบคุณภาพ

(ที่มา : คู่มือการพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพในโรงเรียน)

มาตรฐาน หมายถึงมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ข้อความที่อธิบายถึงคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งในการประเมินภายนอกมุ่งเน้น 3 ส่วน คือ ด้านผู้เรียน (Output) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านปัจจัย (Input) อาจเรียกได้ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่โรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องมี แต่จุดสำคัญอยู่ที่ผลผลิต คือ ผู้เรียน ส่วนที่เป็นปัจจัยตัวป้อนในด้านทรัพยากร กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอน ถึงแม้จะมีความสำคัญแต่สามารถจัดให้หลากหลายได้ ซึ่งความหลากหลายจะต้องคำนึงถึงผู้รับการศึกษาเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา ซึ่งระบุไว้ในมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ คำอธิบายองค์ประกอบของมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดของสิ่งที่ถูกประเมิน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นการขยายความเพื่อให้มาตรฐานสามารถวัดได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โรงเรียนต่างๆสามารถพัฒนาตัวบ่งชี้เพิ่มเติมจากระบุไว้ และควรพยายามเชื่อมโยงตัวบ่งชี้ที่ใช้กับการประกันคุณภาพภายในมีตัวร่วม หรือสัมพันธ์กับตัวบ่งชี้ที่ใช้กับการประกันคุณภาพภายนอก

เกณฑ์ หมายถึง ระดับคุณภาพที่ใช้ตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด ทั้งนี้โรงเรียนสามารถระบุได้เองทั้งที่เป็นเชิงประเมินและเชิงคุณภาพ

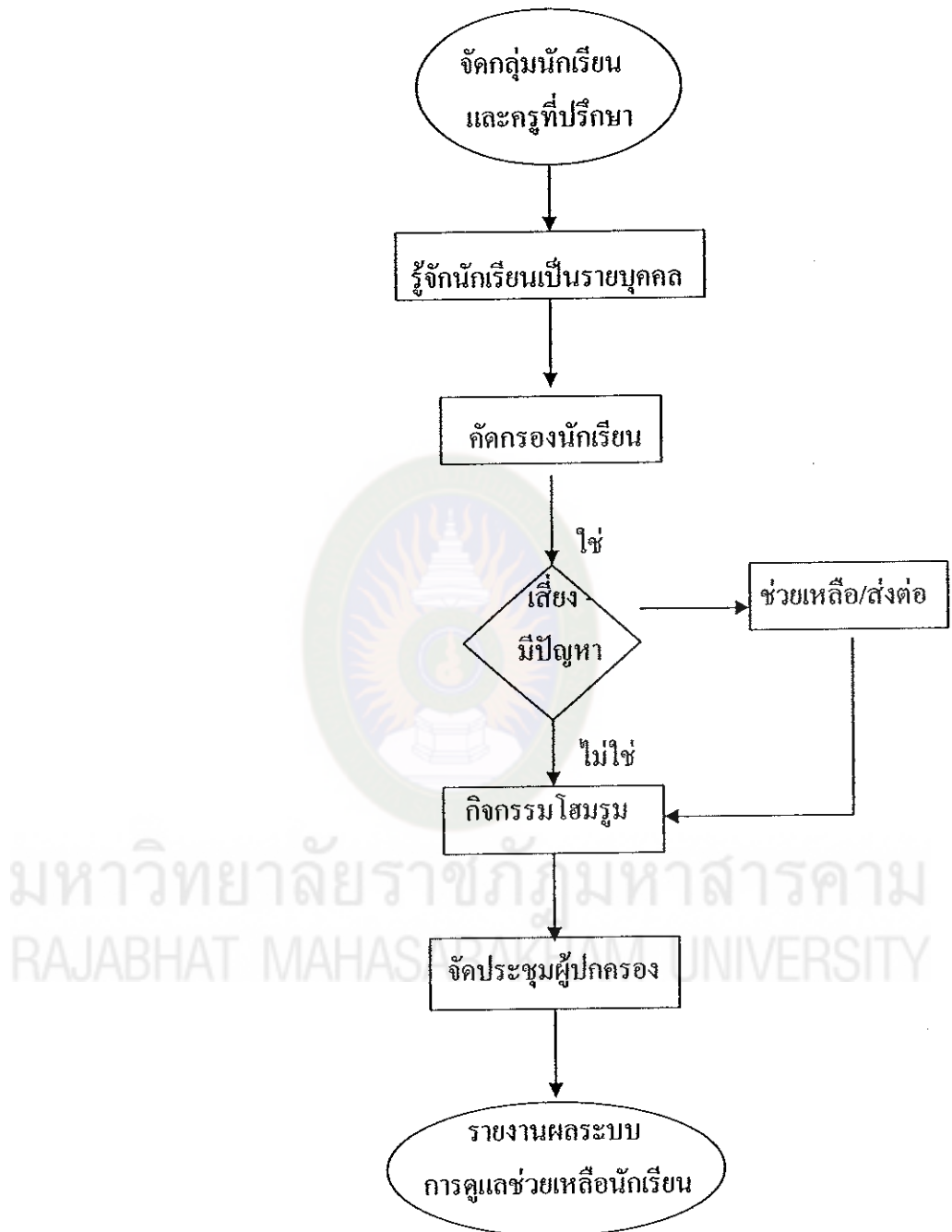
ระบบ หมายถึง ระบบหลักและระบบสนับสนุนต่างๆ ในโรงเรียน ที่แต่ละโรงเรียน จะต้องวิเคราะห์และออกแบบ เพื่อให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ซึ่งการดำเนินการเชิงระบบ ทุกระบบก็เพื่อก้าวไปสู่การบรรลุมาตรฐานในภาพรวม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ หมายถึง สิ่งที่เราคาดหวังว่าจะปรากฏ หรือบรรลุผลในการ ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ในระบบหลักและระบบสนับสนุนที่ออกแบบไว้

ตัวชี้วัดคุณภาพ มีความหมายเฉพาะคือ ตัวชี้วัดความสำเร็จ (Performance Indicator) เป็นสิ่งที่บ่งบอกความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จหลัก (Key Performance Indicator – KPI) เป็นสิ่งที่บ่งบอกที่เป็น ตัวแทนความสำเร็จของผลงานที่ครอบคลุมผลผลิตและผลลัพธ์ แต่ไม่รวมตัวชี้วัดที่เป็น กระบวนการและผลกระทบ

ในที่นี้ของยกตัวอย่างการวิเคราะห์และตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เข้ากับ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งการออกแบบขั้นตอนกระบวนการ (Flowchart) และ วิเคราะห์ตัวชี้วัดความสำเร็จของระบบ วิธีการมาตรฐาน และบันทึกมาตรฐาน ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างการออกแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
(ที่มา : คู่มือการพัฒนาเชิงระบบเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้และคุณภาพใน โรงเรียน)

3.3 การประกันคุณภาพของระบบ

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2547 : 55) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การบริหารจัดการที่ดีจะทำให้ระบบการทำงานมีคุณภาพ การบริหารงานเชิงระบบเป็นหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) การประกันคุณภาพของระบบเป็นการเน้น การประกันคุณภาพภายใน มีการตรวจสอบ การประเมินเพื่อทบทวนคุณภาพของระบบ ซึ่งเป็นการควบคุมคุณภาพของระบบ ซึ่งระบบในโรงเรียนที่มีความสำคัญ คือ ระบบสารสนเทศ เพราะระบบสารสนเทศ คือ ตัวเชื่อมระหว่างระดับคุณภาพกับการประเมินเพื่อทบทวน ซึ่งมีทั้งการประเมินในภาพรวม และการประเมินในระดับย่อย โดยมีที่มาจากเกณฑ์ตัวชี้วัดของระบบย่อยนั่นเอง

การประเมินทบทวน ถึงเป็นการประเมินภายใน (Internal Evaluation) ในโรงเรียนซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของตนเอง

(Self-Evaluation) ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ ตามยุทธศาสตร์และจุดเน้นที่กำหนด

การประเมินภายในแบบเดิมที่ทางโรงเรียนได้ดำเนินการ คือ การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดเป็นเกณฑ์ของ โรงเรียน แล้วสร้างเครื่องมือวัดเพื่อวัดว่า โรงเรียนได้ดำเนินการตามเกณฑ์หรือไม่ ซึ่งการประเมินภายใน โรงเรียนที่มีการพัฒนาขึ้น คือ การประเมินตามระบบและเอาระบบเป็นตัวตั้ง โดยการกำหนดเกณฑ์โรงเรียนมาจากตัวชี้วัดที่สำคัญของระบบ กล่าวคือ เป็นตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กับมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้

การประเมินเพื่อทบทวน คือ C ใน PDCA นั่นก็คือ การประเมินระบบซึ่งเป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากระบบและตรวจสอบระบบ ที่ออกแบบไว้ว่ามีจุดบกพร่องอะไรบ้าง

1.1 แนวทางการประเมินเพื่อทบทวน

ผู้ประเมินภายในอาจเป็นผู้บริหาร หรือทีมคุณภาพที่มีความเข้าใจในกระบวนการการพัฒนาคุณภาพ หรือได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะของการประเมิน ซึ่งโดยบทบาทหลักของผู้ประเมินภายใน ประกอบด้วย การให้ความรู้ การเป็นที่ปรึกษา และการเป็นเพื่อนช่วยผู้ผลการปฏิบัติงาน การประเมินจะต้องมีการวางแผน หรือเตรียมการเพื่อให้การประเมินมีประสิทธิภาพสูงสุด เข้าใจข้อกำหนดของมาตรฐานและเกณฑ์การประเมิน

1.2 เกณฑ์การประเมิน (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. 2547 : 56)

เกณฑ์โรงเรียน คือ ระดับที่ใช้ตัดสินความสำเร็จในการดำเนินการของ โรงเรียนตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ซึ่งกำหนดมาจากตัวชี้วัดระบบต่างๆ ของโรงเรียน

1.3 ประเภทของเกณฑ์

1.3.1 เกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute Criteria) เป็นระดับที่ใช้ในการตัดสินความสำเร็จ ที่ได้รับการยอมรับและเหมาะสม เช่น

- 1) นักเรียนร้อยละ 90 มีภาวะโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติ
- 2) ครูร้อยละ 80 มีการจัดทำแผนการสอน

1.3.2 เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criteria) เป็นระดับที่ใช้ตัดสินความสำเร็จโดยการ เทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เกณฑ์ปกติวิสัย (Norms) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา หรือค่าเฉลี่ยของ โรงเรียนอื่น เช่น

- 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของเขตพื้นที่การศึกษา
- 2) นักเรียนมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดลดลงจากปีการศึกษาที่ผ่านมา

1.4 ระดับเกณฑ์โรงเรียน

การกำหนดเกณฑ์ สามารถกำหนดได้ 3 ระดับ

1.4.1 ระดับบุคคล

1.4.2 ระดับชั้นเรียนหรือกลุ่มสาระ

1.4.3 ระดับโรงเรียน

สรุปว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารต้องสร้างทีมงาน มีการวางแผนเชิงระบบ การประกันคุณภาพของระบบ มีการออกแบบ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นำหลักการบริหารเชิงระบบมาใช้ในการทำงานเป็นทีม และมีการ นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

4.1 นโยบายและหลักการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปตามนโยบายการศึกษาของชาติ โรงเรียนทุกแห่งได้ สนองนโยบายของรัฐบาลปฏิบัติ ในการศึกษาครั้งแล้วครั้งเล่า ผู้วิจัยได้ศึกษานโยบายและหลักการ จัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม การประกันคุณภาพทาง การศึกษา นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 5) การดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข เป็นไปตามหลักการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 (5) การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งกำหนดให้ดำเนินการคือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการคือ มาตรา 24 (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มาตรา 24 (6) มุ่งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานงานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ให้มีส่วนร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งต้องจัด การศึกษาให้สอดคล้องและสนองกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดคุณภาพบรรลุเป้าหมายที่ต้องการและจัดให้มีการตรวจสอบติดตามผลการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาทุกปี โดยให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อสร้าง ความเชื่อมั่น การยอมรับให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1.2 การประกันคุณภาพทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 68 -73) การจัดการศึกษามีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเพื่อเป็นหลักประกันว่าสถานศึกษาบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาการดำเนินงานเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการดำเนินงานสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา คือ ด้านปัจจัย

มาตรการสนับสนุนการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนทุกแห่ง โดยให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างครบวงจรและประเมินมาตรฐานของระบบเป็นรายโรงเรียนเพื่อพัฒนาต่อยอด ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทำงานเป็นเครือข่ายกับสถาบันทางศาสนา ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณธรรมและแก้ปัญหาพฤติกรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้ ให้โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเร่งแก้ปัญหาเสพติด และเพศศึกษาในโรงเรียน โดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง วิชา และชุมชน ในการช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องมีความเชื่อเกี่ยวกับนักเรียนทุกคนว่า นักเรียนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัยอยากเป็นคนดี มีปัญหาและมีความสุข นักเรียนต้องการศักยภาพที่จะเรียนและพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต แต่ต้องใช้ระยะเวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน ความสำเร็จของงานต้องอาศัย ความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ของบุคคลทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ มีมาตรฐานคุณภาพ มีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 5)

4.2 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 17) ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูประจำชั้นหรือที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคนมีส่วนร่วมและการดูแลช่วยเหลือ คือ การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา ให้แก่นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

2. วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 5) ให้วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็น ไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐาน การปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินได้

3. คุณค่าของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 5) ได้สรุปคุณค่าของระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรมจริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะ เอาชนะอุปสรรค (AQ)

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาตามศักยภาพ โดยรอบด้าน

5. ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเอื้ออาทร

4. ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 5) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผล ต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ คือ

1. ทีมนำและทีมประสาน อันได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่าย รวมทั้งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานต่างๆ ตระหนักถึง ความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วม กิจกรรม ตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียน ในทุกด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่าง ใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือ จากครูทุกคนใน โรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. ผู้ปกครองและเครือข่ายการร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเยาวชนในเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็งจริงจัง

5. องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

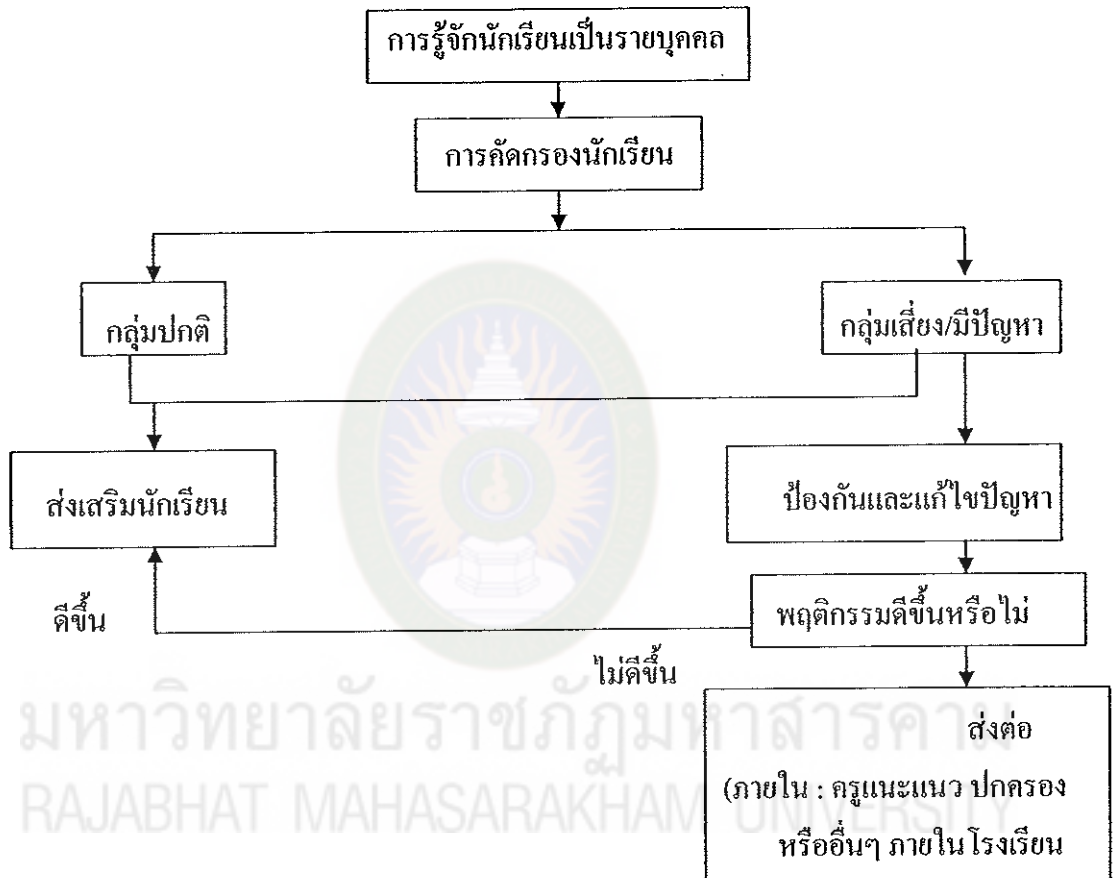
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544 : 6) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

- 5.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 5.2 การคัดกรองนักเรียน
- 5.3 การส่งเสริมนักเรียน
- 5.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 5.5 การส่งต่อ

องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ประการผู้มีหน้าที่หลักในการดำเนินงานคือ ครูที่ปรึกษา โดยการประสานความร่วมมือกับครูบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคน โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องตระหนัก และให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ ส่งเสริมทั้งด้านความรู้ เทคนิควิธีการเพื่อให้ครู และบุคลากรมีความรู้ความสามารถ และเกิดความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจ เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานการประกันคุณภาพ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมให้การยอมรับ และมีความเชื่อมั่นใน โรงเรียน สามารถจัดการศึกษาให้ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณลักษณะตามที่อันพึงประสงค์

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาทั้ง 5 องค์ประกอบจะต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากการดำเนินการในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้รับการเอาใจใส่ หรือมองข้ามความสำคัญไป การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นไปโดยไม่ทั่วถึง และการแก้ปัญหานักเรียนอาจไม่ตรงตามสาเหตุการแก้ปัญหา การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนก็จะไม่ประสบความสำเร็จ

กรมสุขภาพจิต (2544 : 16) ได้จัดทำแผนภูมิตามกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ความต่อเนื่องในการดำเนินงานดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5 กระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา
(ที่มา : คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน)

องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญมีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้ การรู้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีคุณภาพ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กรมสุขภาพจิต (2544 : 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า ความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิต ที่ไม่

เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่ความรู้สึกหรือการคาดการณ์ โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียนซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือ นักเรียนหรือเกิดได้น้อย 4 ด้าน

1.1 ด้านความสามารถ แยกเป็น

1.1.1 ด้านการเรียน ครูที่ปรึกษาควรทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลการเรียนสูง ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น

1.1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ ควรทราบบทบาทหน้าที่พิเศษ ในโรงเรียน ความสามารถพิเศษ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

1.2 ด้านสุขภาพร่างกาย แยกเป็น

1.2.1 ด้านร่างกาย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น

1.2.2 ด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม เช่น มีอารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล พฤติกรรม อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ซื่อาย ตลอดจนความประพฤติต่างๆ

1.3 ด้านครอบครัว แยกเป็น

1.3.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน เป็นต้น

1.3.2 ด้านความคุ้มครองนักเรียน รายละเอียดที่ครูที่ปรึกษาต้องทราบ เช่น จำนวนพี่น้องบุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

1.4 ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนในแต่ละด้าน ครูที่ปรึกษาจะต้องทราบ รายละเอียดและแหล่งของข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน และอาจจะต้องประสานความร่วมมือกับครู และบุคลากรอื่นทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวอันจะเป็นประโยชน์ของการรู้จักนักเรียนดีขึ้นรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาควรทราบ ดังตารางที่ 1

(กรมสุขภาพจิต. 2544 : 21-22)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานนักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษาควรถวาย

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรถวาย
1. ด้านความสามารถ	
1.1 ด้านการเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา - ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาค - พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น
1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน - ความสามารถพิเศษ - การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. ด้านสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนสูง น้ำหนัก
2.1 ด้านร่างกาย	<ul style="list-style-type: none"> - โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น
2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - อารมณ์ซึมเศร้า/วิตกกังวล - ความประพฤติ - พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้นบุคลิกเก็บตัว/ขี้อาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
<p>3. ด้านครอบครัว</p> <p>3.1 ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้บิดา-มารดา/ผู้ปกครอง - อาชีพผู้ปกครอง - ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน - จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว - สถานภาพของบิดามารดา - บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน - ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว - ลักษณะที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อม - ความเจ็บปวดของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติดการดื่มสุรา การพนัน เป็นต้น

กรมสุขภาพจิต (2544 : 22-24) ได้กล่าวถึงวิธีการและเครื่องมือในการ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครู ครูที่ปรึกษาควร ใช้วิธีการ และเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัวที่สำคัญ คือ

ระเบียบสนทนา เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวม ข้อมูล ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมา ศึกษา พิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูล ไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียน โดยตรง การสอบถามจากครู อื่น ๆ หรือเพื่อน ๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษา ดำเนินการ ได้ เช่น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กนักเรียน (SDQ) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และแบบประเมินความฉลาดด้านสติปัญญา (IQ) เป็นต้น

รูปแบบ และรายละเอียดในระเบียบสนทนาของแต่ละโรงเรียนมีความ แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับ ความต้องการของแต่ละ โรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้าน การเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนจึงต้องเป็นความลับ และเก็บไว้อย่างใดไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือเด็กอื่น ๆ มาเรียกดูได้ ควรเก็บไว้ที่ครูที่ปรึกษา และมีผู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย

ระเบียบสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษาคณใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมศึกษาในแต่ละตอนหรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบแต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลาย ในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของ กรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะ ได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินพร้อมทั้งหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ

- ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
- ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเด็ก
- ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อ เท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียวหรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมิน เพื่อความแม่นยำ ตรงยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ ในกรณีที่ข้อมูลนักเรียนจากระเบียบสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่ต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาที่อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น สรุปได้ว่า วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนและเครื่องมืออื่นๆ ที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544 : 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคัดกรองนักเรียน ว่าการคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของนักเรียน แล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ
2. กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหา ให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน จะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่า ตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษาคควรมีการติดตามและประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งก็ควรระมัดระวัง การสื่อสารที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ที่อาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

กรมสุขภาพจิต (2544 : 25-26) ได้กล่าวถึงแนวทางการคัดกรองนักเรียนไว้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

3. การส่งเสริมนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544 : 29) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมนักเรียนไว้ว่า การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครู ที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็น นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ มีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

กรมสุขภาพจิต (2544 : 29) ได้กล่าวถึงวิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริม นักเรียน ไว้ว่าวิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธี ที่โรงเรียนสามารถพิจารณา ดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการคือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

กิจกรรม โฮมรูม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็น รายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรม โฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอก ห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นคั้งสมาชิกในครอบครัว เดียวกัน มีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิตเป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัด กิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย แนวดำเนินการจัดกิจกรรม โฮมรูม มีดังนี้

1.1 กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้

1.1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรม

ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ และเป็นเรื่องที่ทันสมัย

1.1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้งควรมีการดำเนินการเป็น หลักฐาน ทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียน ในรูปของการบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่นๆ รวมทั้งมีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกครั้ง ซึ่ง การบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้

1.1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

1.2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย

1.3. วิธีผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.4. วิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียนและผู้ปกครองด้วยกัน การประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่จากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

2.1 การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2.2 การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม แต่ควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคนและอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้น จึงเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงจะมีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง ในการประชุม แต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้

2.4.1 เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้ง

2.4.2 เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

2.4.3 เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2544 : 32) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไข้ปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียนควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย

กรมสุขภาพจิต (2544 : 32) ได้กล่าวถึงวิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไข้ปัญหานักเรียนไว้ว่าการป้องกันและแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้น มีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา

การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานดังนี้

1. จิตวิทยาวัยรุ่น
2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งร่างกายและจิตใจ
3. กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญคือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม และการรับฟังทั้งเนื้อหา และความรู้สึก
4. แนวทางการแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

แนวการดำเนินการ ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษา โดยมีกระบวนการในการปรึกษา คือ การสร้างสัมพันธภาพ พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไข้ปัญหา ยุติการปรึกษา การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้น ควรจะปฏิบัติ ดังนี้

1. รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้

2. หมั่นฝึกฝนทักษะการให้คำปรึกษา พัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

3. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกัน และช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ในการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน นอกจากการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวการดำเนินการคือ ครูที่ปรึกษาสามารถพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนได้หลายแนวทาง และที่สำคัญมี 5 แนวทางคือ

1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน
3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน
4. การใช้กิจกรรมสอนซ่อมเสริม
5. การใช้กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง

สำหรับกิจกรรมตามข้อ 2,3 และ 5 ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อที่ 1 และ 4 จำเป็นต้องมีการประสานงาน เพื่อความร่วมมือกับครูอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหาร โรงเรียน การพิจารณากิจกรรมครูที่ปรึกษาควรคำนึงความเหมาะสม สอดคล้องกับคุณลักษณะปัญหา บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน สภาพของชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน

5. การส่งต่อนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544 : 36) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งต่อนักเรียนไว้ว่าในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการข้อ 4 นั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือนักเรียนแล้วมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป

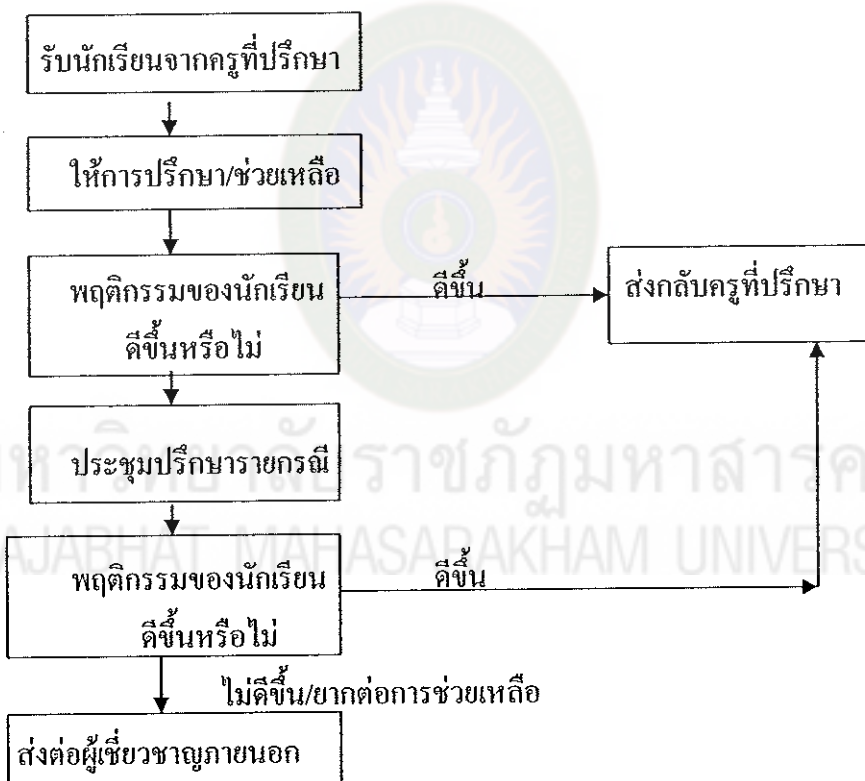
กรมสุขภาพจิต (2544 : 36) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่ให้การช่วยเหลือได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น การส่งต่อภายในหากส่งไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ปัญหาที่ยากต่อ

การช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมซ้ำซ้อน หรือรุนแรงแต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลือก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกต่อไป

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนว หรือครูฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไป ยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

การส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ แต่หากกรณีที่ยากต่อการช่วยเหลืออีก ก็ส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก กรมสุขภาพจิต (2544 : 37) ได้กำหนดกระบวนการแก้ไขปัญหานักเรียนดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 กระบวนการดำเนินงานเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง
(ที่มา : คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน)

แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อ โดยครูที่ปรึกษา การส่งต่อนักเรียน ไปพบครู
อื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือนั้น มีแนวทางการพิจารณาส่งต่อสำหรับครูที่ปรึกษา ดังนี้

(กรมสุขภาพจิต. 2544 : 38-39)

1. นักเรียนที่มีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษา
จะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีใดๆ
2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้
มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรม หรือการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ

แนวทางการดำเนินการส่งต่อนักเรียน ของครูที่ปรึกษามีแนวทางการ ดังนี้

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบล่วงหน้าก่อน
เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อไปเตรียมการให้ความช่วยเหลือนักเรียน
2. สรุปรายชื่อข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดย
มีแบบบันทึกส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ช่วยเหลือนักเรียน
ต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียน และการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกใน
การวางแผนช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. ระวังระวังไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวลหรือ โกรธ เป็นต้น แต่ให้
นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษา
พิจารณาว่าเหมาะสม เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความสบายใจยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่น ครูแนะ
แนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น
4. ครูที่ปรึกษานัด วัน เวลาและสถานที่นัดพบที่ครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนและส่ง
ต่อให้เรียบร้อย เพื่อให้รับรู้วันเวลา สถานที่ที่พบกัน
5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบความก้าวหน้าในการ
ช่วยเหลือนักเรียน และความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

4.3 บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547 : 13-24) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ
หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่าเป็นระบบที่มีกระบวนการ
ดำเนินงานที่ชัดเจน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม
นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ดังนั้นจึงต้องอาศัยความ
ร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) บทบาทสถานศึกษา บทบาทผู้บริหาร บทบาทครูที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานดังนี้

3.1 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 2 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่	แนวทางการดำเนินงาน
1. กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบใน สพฐ. ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมายและจุดเน้นด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - มอบหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบใน สพฐ. อย่างชัดเจน
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ฯลฯ เพื่อวางแผนทางปฏิบัติร่วมกัน
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ สพท. เกิดการพัฒนาองค์ความรู้สู่การปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- พัฒนาบุคลากรใน สพท. ให้มีความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้และการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย - ส่งเสริม สพท. ให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. สนับสนุนช่วยเหลือให้ สพท. สถานศึกษาสามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาอุปสรรคของ สพท. และสถานศึกษาอันเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ
5. ส่งเสริมให้ สพท. มีระบบติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง	- กำกับ ติดตาม และการตรวจสอบการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สพท.

3.2 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนในสังกัด รวมทั้งการประสาน ติดตาม ประเมินผล การ ปฏิบัติงานจึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 3 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

บทบาทหน้าที่	แนวทางการดำเนินงาน
1. นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษา - จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและบริการแก่ผู้สนใจ - จัดให้มีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับพื้นที่ - นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
2. การสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาร่องความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เทคนิคและทักษะในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ - จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา - สนับสนุนให้สถานศึกษา ศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อนำผลมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น - จัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	แนวทางการดำเนินงาน
3. สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรคของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ - จัดกลุ่มสถานศึกษาเป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน จนสามารถดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้
4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดประชุมสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาให้รับรู้บทบาทการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. ร่วมเป็นคณะทำงาน คณะกรรมการดำเนินงาน 3. ขอรับความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน - สร้างขวัญและกำลังใจ ประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง - ติดตามประเมินผล และรายงานการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

3.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

3.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำเร็จ จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
1. บริหารจัดการให้มีระบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ - การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ - สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - เห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน - กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา - แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม - ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์แยกกลุ่มนักเรียน - ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
2. ประสานงานระหว่าง บุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียน องค์กร ต่างๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล	- เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่าย - ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ สถานีดำรงฯ ฯลฯ
3. ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลสนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน	- ปฏิบัติการดำเนินงาน - นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล - ยกย่อง ให้รางวัล เผยแพร่ผลการดำเนินงาน ในโอกาสต่างๆ

3.4 บทบาทหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

3.4.1 ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงบทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	- ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เป็นรายบุคคลจัดเตรียมเครื่องมือ จัดเก็บข้อมูล นักเรียนรายบุคคล - หาข้อมูลเพิ่มเติม โดยนำเครื่องมือไปใช้ในการ เก็บข้อมูลและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน - เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 5 (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
2. คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน	- ดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด - สรุปผลการจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่ม
3. จัดกิจกรรมต่างๆเพื่อ	- จัดกิจกรรมส่งเสริม โดยการเยี่ยมบ้าน - จัดกิจกรรมโฮมรูม สร้างส่งเสริมพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนประชุมผู้ปกครอง - จัดกิจกรรมพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน
4. จัดกิจกรรมป้องกันแก้ไข	- ให้คำปรึกษา, ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น, ประสานความ ช่วยเหลือร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ไข
5. ส่งต่อ	- ดำเนินการส่งต่อภายใน ไปยังบุคคล หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
6. รายงานผล	- รายงานผลระหว่างดำเนินการและเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ

หมายเหตุ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกชั้นตอน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรรายงานผลการปฏิบัติงานทุกชั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อการตรวจสอบปรับปรุง

3.5 บทบาทหน้าที่ครูประจำวิชา

3.5.1 ครูประจำวิชา

ครูทุกคนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทและแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 6 บทบาทหน้าที่ครูประจำวิชา

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษา สังเกต ดูแล รวบรวมข้อมูล - ประสานงานกับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เพื่อส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมนักเรียน - จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข เพื่อพัฒนา

หมายเหตุ โรงเรียนใดไม่มีครูประจำวิชา ให้ครูที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามหน้าที่ครูประจำวิชา

3.6 บทบาทหน้าที่ครูแนะแนว

3.6.1 ครูแนะแนว

ครูแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 7 บทบาทหน้าที่ครูแนะแนว

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
1. สนับสนุนครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา - ให้ความมั่นใจ กำลังใจกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติ - ให้คำปรึกษาครอบคลุมทั้งด้านการเรียน อาชีพ ชีวิตและสังคมทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล - จัดทำการศึกษารายกรณี(Case Study) - เตรียมเครื่องมือสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุมต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน - ให้คำปรึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกรณีเข้าที่เรียน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน - ให้นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล
3. จัดกิจกรรม ป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำปรึกษา - ให้ความช่วยเหลือ - ประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง - อื่น ๆ
4. ส่งต่อ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

หมายเหตุ โรงเรียนใดที่ไม่มีครูแนะแนว ให้ครูที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว

3.7 บทบาทหน้าที่หัวหน้าระดับชั้น

3.7.1 หัวหน้าระดับชั้น

หัวหน้าระดับชั้น ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีบทบาทหน้าที่ คือ

ตารางที่ 8 แสดงบทบาทหน้าที่ของครูหัวหน้าระดับชั้น

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินการ
1. ติดตามกำกับ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนกำกับติดตาม การทำงานของครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษาชัดเจนและรับรู้โดยทั่วกัน - อำนวยความสะดวกแก่ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน - บันทึกและจัดทำรายงานประเมินผลส่งผู้บริหาร
2. ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดประชุมครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายการดี - ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา - ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก

4.4 ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนด้านความรู้แก่นักเรียนแล้วการป้องกัน การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนา (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 11) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบหนึ่งซึ่งเป็นนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ใช้เป็นมาตรการในการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐาน โดยการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ การจัดกิจกรรมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม ตลอดจนป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของนักเรียนเช่น ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาทางเพศ โดยการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น สภาพสังคมไทยได้เกิดภาวะวิกฤตทางสังคม คือ ภัยจากสารเสพติด ภัยจากการละเมิดทางเพศ ความล้มเหลวทางการเรียน การงานอาชีพ ความรุนแรงจากการใช้กำลังกลั่นแกล้ง และรังแกอุบัติภัยต่างๆ ซึ่งกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของชาติโดยเฉพาะภัยจากสารเสพติด ภัยจากการละเมิดทางเพศ และความล้มเหลวทางการศึกษา จากสภาวะดังกล่าวทำให้หลายฝ่ายได้วิเคราะห์ว่า เป็นผลจากการจัดการศึกษาที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายดังกล่าว คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาทั้งในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา สถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ ผู้เรียนไม่สามารถคิด วิเคราะห์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเองได้ จึงทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ออกมาโดยการพึ่งสารเสพติดและใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้กำหนดนโยบายที่จะพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่ง ให้จัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้ “พัฒนาคน” ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ตลอดชีวิต ซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยตรงแล้ว ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงกลไกและสภาพแวดล้อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อเตรียมคนให้มีคุณภาพ สามารถคิด วิเคราะห์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 3-4)

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 ซึ่งมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 องค์ประกอบ คือประการที่หนึ่ง การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ ครูประจำชั้นมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันการแก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่ใช้ความรู้สึกคาดเดา โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด ประการที่สอง การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น เพื่อจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวม ในด้านลบ กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนเปลี่ยนแปลงไปทางลบ กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจนมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองและต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ ซึ่งไม่ให้นักเรียนรู้ว่ตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใดเปิดให้เป็นความลับ ประการที่สาม การส่งเสริมและพัฒนา เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้นให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนมุ่งหวัง ประการที่สี่ การป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูประจำชั้นควรให้ความเอาใจใส่ ค่อนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา นั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหาของสังคมในอนาคต ประการที่ห้า การส่งต่อในกรณี ที่มีปัญหาขาดต่อการช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาสก็ควรส่งต่อ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 1-2)

กล่าวโดยสรุป ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอนและวิธีการที่เป็นระบบ โดยทุกหน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง กรม ที่ได้กำหนดนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาที่นำนโยบายสู่การปฏิบัติ ตลอดจนผู้บริหาร ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ต่างมีบทบาทหน้าที่ของตนในการที่จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาจะนำมาใช้ในการวิจัยนี้เพื่อใช้เป็นเอกสารค้นคว้าข้อมูลประกอบการทำวิจัย

5. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

จังหวัดกาฬสินธุ์อยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำการประมง เป็นต้น การประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่จะแตกต่างกันตามสภาพที่ตั้ง นักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีสภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ คุณภาพชีวิต และสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน ซึ่งบางคนอาจมุ่งแต่ทุ่มเททำงาน จึงไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานด้านการศึกษาและพฤติกรรมมากนัก มีรายได้น้อย บางครอบครัวสภาพครอบครัวมีปัญหา เป็นสาเหตุทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน แม้แต่ความเจริญด้านเทคโนโลยีส่งผลให้เศรษฐกิจของจังหวัดค่อนข้างดี ก่อให้เกิดความสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอุปโภคบริโภคอย่างครบครัน มีศูนย์การค้า โรงพยาบาล สถานเริงรมย์แหล่งบันเทิงและเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ยังเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวน 202 โรงเรียน โดยมีจำนวนครูคิดเป็นอัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1:44.15 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดอัตราส่วนครู 1 คนต่อนักเรียน 20 คนคิดอัตราขาดครูเป็นร้อยละ 30.26 แสดงให้เห็นว่าจำนวนครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ยังมีไม่พอเพียงสำหรับการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน การประชุมของคณะกรรมการพัฒนากิจการนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการประชุมของคณะกรรมการพบว่าปัจจุบันนักเรียนในโรงเรียนบางส่วนยังมี พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านต่าง ๆ ได้แก่ หนีโรงเรียน ไปเที่ยวเตร่ตามย่านศูนย์การค้า โรงพยาบาล สถานบันเทิง โต๊ะสนุกเกอร์ ร้านวิดีโอเกมส์ และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ จึงแก้ไขโดยการประสานงานสารวัตรนักเรียนของจังหวัดให้ออกตรวจตรา ดูแลนักเรียนตามแหล่งที่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่าง ๆ ปัญหา

พฤติกรรมด้านสุขภาวะของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น ขาดระเบียบวินัย ชอบทะเลาะวิวาทและเล่นการพนัน นอกจากนี้ ยังพบว่ายังมีนักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากความเจริญของสังคมเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านครอบครัวของผู้ปกครองนักเรียน สภาพแวดล้อมทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน จึงได้กำหนดแนวทางเพื่อป้องกันแก้ไขเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กลับสู่สภาพปกติ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม โดยกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานให้โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นที่ยุทธศาสตร์ เขต 2 ทุกโรงเรียนให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาดำเนินการใน โรงเรียน และให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นที่ยุทธศาสตร์ เขต 2. 2550 : 18)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นที่ยุทธศาสตร์ เขต 2 เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายใต้สังกัด รวมทั้งประสานงาน ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงาน จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

1. นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

- 1.1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษา
  - 1.2 จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครือข่ายให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและบริการแก่ผู้สนใจ
  - 1.3 จัดให้มีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับพื้นที่
  - 1.4 นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาค้นคว้าความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 2.1 ฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ เทคนิค และทักษะในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้
- 2.2 จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา
- 2.3 สนับสนุนให้สถานศึกษา ศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำผลมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 จัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

3.2 จัดกลุ่มสถานศึกษาให้เป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันจนสามารถดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น

4.1 จัดประชุมสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาให้รับรู้บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2 ร่วมเป็นคณะทำงาน คณะกรรมการดำเนินงาน

4.3 ขอรับความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน

5. ติดตามประเมินผลและรายงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

5.1 ชี้แจงทำความเข้าใจกับสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำไปปฏิบัติได้จริง

5.2 สร้างขวัญ กำลังใจ และประชาสัมพันธ์ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

5.3 ติดตาม ประเมินผล และรายงานการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนภายใต้สังกัด รวมทั้งประสานงานติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักเรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

คำชัย จำสูงเนิน (2544 : 124-132) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดมหาสารคามใน 6 ด้าน คือ การวางแผนงานปกครอง การบริหารงานปกครอง การส่งเสริมพัฒนาวิสัยทัศน์คุณธรรมจริยธรรม การดำเนินการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และการประเมินผลงานปกครอง ตามความคิดเห็นฝ่ายบริหารและครูที่ปรึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. บุคลากร โดยส่วนรวม และจำแนกตามขนาดโรงเรียน เห็นว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นบุคลากรในโรงเรียนเล็ก เห็นว่า การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ การวางแผนงานปกครอง การส่งเสริมพัฒนาวิสัยทัศน์คุณธรรมจริยธรรม การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และการบริหารงานปกครอง อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการวางแผนงานปกครอง และการดำเนินงานส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย มีปัญหาการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

2. บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก เห็นว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้านมากกว่าบุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ และบุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการปฏิบัติปกครองนักเรียนโดยรวมและรายด้านมากกว่าบุคลากรในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมบูรณ์ เข้มเพชร (2546 : 158-165) ได้วิจัย การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา อำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า เมื่อใช้กลยุทธ์การนิเทศภายในและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สามารถแก้ปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ คือ สามารถช่วยให้ครูที่ปรึกษา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา ครูที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาการดำเนินงานตามกรอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ โดยเฉพาะกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม และกิจกรรมการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหา ได้รับการดูแลช่วยเหลือ จนสามารถผ่านการประเมินตามหลักสูตร ได้ครบทุกคน และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาจนมีผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก

รังสฤษฎี พลอามาตย์ (2546 : 120-126) ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียนนกกศิลป์พิทยาคม สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. การดำเนินงานเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นสำรวจและการวางแผน เพื่อนำมาวางแผนเป็นโครงการพัฒนา ขึ้นร่วมกันปฏิบัติ ด้วยการตรวจสอบก่อนดำเนินการ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง 57 คน และขั้นตอนการร่วมกันสังเกต และตรวจสอบ ด้วยการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินงานเดือนละครั้ง สรุปและเขียนรายงานเพื่อใช้เป็นข้อสนเทศแก่โรงเรียน

2. ผลการดำเนินงาน การดำเนินงาน ครูมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังการพัฒนา มีการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ครู มีความเห็นว่า โรงเรียนดำเนินงานป้องกันการใช้สารเสพติดโดยรวมและรายด้าน 5 ด้าน หลังการพัฒนา มีการดำเนินงานสูงกว่าก่อนดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

ธีระพงษ์ เหล็กดี (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาคาการหนีเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้าน โนนแดง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปจากเดิม นักเรียนลดพฤติกรรมคาการหนีเรียน นักเรียนมีการปฏิบัติตนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น มีกิจกรรมายาทที่อ่อนน้อม มีระเบียบและตรงเวลามากขึ้น รู้จักเสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่น

บุญหนา ศรีลาดเลา (2546 : 94-98) ได้ศึกษา การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนแดนคงพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ก่อนการพัฒนาครูที่ปรึกษาขาดความรู้ความเข้าใจ เทคนิค กระบวนการทำงานและขาดความตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่หลังการพัฒนาบุคลากร โดยการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีการปฏิบัติในระดับมากเกือบทุกรายการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง

เสมอ ทาริว (2546 : 138-143) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนกรวดวิทยาคาร อำเภอบ้านกรวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผล

การศึกษาพบว่า ระบบบริหารและการจัดการตามกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การป้องกัน การส่งเสริมและการแก้ไขปัญหาไม่ตรงตามสาเหตุ ผู้ปกครองและชุมชนขาดความเชื่อมั่น ในกระบวนการดำเนินงานปกครอง โรงเรียน แต่หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามวงจร PDCA ทำให้เกิดการพัฒนา คือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และความภาคภูมิใจต่อการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับดี ซึ่งมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาดมองค์ประกอบ 5 ประการ ปรากฏหลักฐานเอกสารการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิม ที่อยู่ในระดับปฏิบัติต้องปรับปรุง

อัจฉรี พูลเพิ่ม (2546 : 77-82) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

สภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนกันทรารมย์ นักเรียนที่ถูกจัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 21 คน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยมีหลักเกณฑ์ตามความรุนแรงและความถี่ของพฤติกรรม ซึ่งนักเรียนกลุ่มมีปัญหาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนบ่อยๆจนสังเกตได้ หลังจากใช้กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหามาไม่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีปัญหา คือ การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และกิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนที่มีปัญหาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ โดยความร่วมมือของเพื่อนที่มีความสามารถ หรือจุดเด่น จุดแข็งในด้านต่างๆ ได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา และผู้ปกครองเกิดความตระหนักและความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น และรับทราบถึงปัญหานักเรียนที่พบในโรงเรียน โดยการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ผลการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนกันทรารมย์ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาให้ดีขึ้น แต่ยังมีประเด็นที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มเติมต่อไปอีก ได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการเสพยาเสพติดของนักเรียนที่ยังไม่หมดสิ้น ไปทันที

อนันต์ รุ่งเรือง (2546 : 98-105) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองแวงวิทยานุกูล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ขาดแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การดำเนินการไม่ทำ

ต่อเนื่อง ผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม การใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินงานตามคู่มือ ทำให้ครูสามารถปฏิบัติงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศักดิ์ชาย เกษางาม (2546 : 155-160) วิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน ทำให้ทราบปัญหา ทราบรายละเอียดสาเหตุของปัญหา และจัดทำคู่มือเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงาน ปรากฏว่า การดำเนินงานมีความชัดเจน มีแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกต้อง

วิเชียร พุยเวียง (2547 : 131-138) ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนกวางโจนศึกษา อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ภายหลังจากพัฒนาโดยได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้กับครูที่ปรึกษา ทำให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ครูที่ปรึกษา ในกระบวนการขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อ ครูที่ปรึกษาเกิดความตระหนักในการที่แสวงหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน มีความภาคภูมิใจในงานที่ได้รับมอบหมาย

สุกัญญา กาญจนรังสีชัย (2547 : 117-124) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนสุรนารีวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียนนั้น มีการจัดกิจกรรมตามความคิดของครูกลุ่มหนึ่ง นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน และยังไม่ได้ดำเนินการไปตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ทั้งสี่ด้านอย่างเต็มที่ เมื่อดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน โดยจัดกิจกรรมอบรมและให้ความรู้ กิจกรรมพี่ดูแลน้อง และกิจกรรมกีฬาเสริมสร้างระเบียบวินัย ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นักเรียนมาทันแถว ร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง นักเรียนมาสายลดลง เข้าเรียนตามตารางสอน มีการเข้าพบครูที่ปรึกษา สถิตินักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ด้านความมีระเบียบวินัยลดลง

จารุวรรณ รัตนมาลี (2547 : 111-117) วิจัยเรื่อง สภาพและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 เรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย

คือด้านการคัดกรอง รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน

��ชาวล เลิศไกร (2548 : 130-138) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า สภาพก่อนการดำเนินการพัฒนาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขาดการวางแผน ไม่ดำเนินงานตามระบบ ขาดการบันทึกข้อมูลและการประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ภายหลังจากพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการให้ความรู้ โดยวิทยากรประกอบการศึกษาเอกสาร คู่มือครูที่ปริกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบการบรรยายแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏว่าบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

อุทิศ ตาปราบ (2548 : 110-116) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองโจด อำเภอโนนสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองโจด อำเภอโนนสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 คือ ครูประจำวิชาไม่เข้าใจระบบ ขั้นตอน วิธีดำเนินงาน ขาดเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ปัญหาของนักเรียนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาทางการเรียนคือ การอ่านออกเสียงคำ ไม่ถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งมีอยู่ในทุกระดับชั้น ภายหลังจากการพัฒนาการดำเนินงาน โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตลอดจนการจัดทำข้อมูลในการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 พบว่า ครูประจำชั้นมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินงานในขั้นตอน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน แต่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กเรียนทางการเรียน โดยเฉพาะการออกเสียงไม่ถูกต้อง ชัดเจน ยังไม่ประสบผลสำเร็จจึงดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานต่อเนื่องในวงรอบที่ 2 โดยเพิ่มเวลาในการนิเทศและ

นิเทศเป็นรายบุคคลมากขึ้น และให้มีการติดตามพฤติกรรมของนักเรียนมากขึ้น พบว่า สามารถแก้ปัญหาที่นักเรียนในด้านการเรียน โดยเฉพาะการอ่านออกเสียงคำไม่ถูกต้อง ชัดเจน ได้ดีขึ้น

อาทิฐยา วรรณิตย์ (2549 : 127-134) วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านแฮด กิ่งอำเภอบ้านแฮด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินการบริหารคุณภาพระบบภายหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 ในภาพรวม 3 ด้าน ตามลำดับ ดังนี้ คือ การบริหารคุณภาพระบบ ระดับควรปรับปรุง ด้านกระบวนการ ระดับพอใช้ และด้านผลลัพธ์ระดับพอใช้ และในวงรอบที่ 2 มีผลการดำเนินงาน คือ การบริหารคุณภาพ ระดับดีมาก ด้านกระบวนการระดับดี และด้านผลลัพธ์ระดับดี

ชยานนท์ มูลพิมพ์ (2550 : 100-112) ได้ศึกษาระดับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าสภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการดำเนินงานมากที่สุด รองลงมาคือ การส่งเสริมนักเรียน การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ตามลำดับ แสดงว่าผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายให้ โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กล่าวโดยสรุป จากผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการศึกษาวิจัยส่วนมากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใน โรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการปฏิบัติหน้าที่อยู่ และเป็น โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา จากแนวทางดังกล่าว ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่โรงเรียนทุก โรงเรียนซึ่งหมายถึง ผู้บริหาร โรงเรียน ครูแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ต้องดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นการสนองนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะที่ต้องจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในการทำการวิจัย

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โจเซฟ (Joseph. 2001 : Abstract) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวน และประเภทของคำแสดงความรู้สึกที่เด็กแสดงออกกับรูปแบบการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างบุคคล (ทางบวกหรือทางลบ) โดยศึกษาจากนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูง และความเสี่ยงต่ำ จำนวน 72 คน โดยทั่วไปเด็กกลุ่มเสี่ยงส่วนใหญ่ชอบใช้คำแสดงความรู้สึก 5 คำ คือ สุข เศร้า โกรธ กลัว และ เหนื่อยล้า ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีความเสี่ยงสูงแสดงถ้อยคำความรู้สึกเชิงบวกน้อยกว่า และแก้ไขปัญหาที่เป็นบวกน้อยกว่าเด็กที่มีความเสี่ยงต่ำ และกับการพยากรณ์ประเภทความเสี่ยงที่สร้างขึ้นใช้ตัวพยากรณ์ที่มีความสำคัญทางสถิติ จำนวน 3 ตัวแปรคือ ความสามารถทางภาษา การใช้คำแสดงความรู้สึกทางภาษา และจำนวน การแก้ไขปัญหาเชิง

จัน โคลลา (Giancola. 200 : Abstract) ได้ศึกษาพฤติกรรมไม่เหมาะสมนักเรียน และสาเหตุที่นักเรียนประพฤติดังกล่าว ผู้ร่วมวิจัยโครงการศึกษา National Education Longitudinal Study 1988 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีจจัยที่อธิบายพฤติกรรมนักเรียน มุ่งเน้นศึกษา 3 ช่วงเวลา คือ ปี 1988 1990 และ 1992 โดยติดตามนักเรียนชั้น ม. 2 – ม.6 ผล การศึกษายืนยันว่ากรอบความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยทั่วไปประกอบด้วย พฤติกรรมไม่เหมาะสมกับสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของ (Jessor & Jessor, 1977) ข้อค้นพบสนับสนุนทฤษฎีพฤติกรรมทางนิเวศด้วยเช่นกัน คือ ปัญหาทางวินัยเป็น ผลของปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ของสิ่งที่มีอิทธิพลและควรจะรักษาภายในระบบมากกว่าจะรักษาเป็น รายบุคคล

จากการศึกษาความสำคัญของกลุ่มเสี่ยงและปัจจัยคุ้มครองสำหรับพฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่น พบว่า อิทธิพลของเพื่อนของวัยรุ่น สามารถอธิบายพฤติกรรมของนักเรียน ตลอดจนหลายปีได้ดีกว่าตัวแปรอื่นๆ เมื่อได้รับการแนะนำได้คบเพื่อนที่สนใจการเรียน จะส่งเสริมให้นักเรียนที่มีพฤติกรรม ไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และช่วยต่อต้านไม่ให้เสพยาเสพติด การ คัดเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์ได้ นอกจากนี้ยังพบว่า อิทธิพลของเพื่อนในทางลบ จะช่วยเพิ่มให้ นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีปัญหาต่างๆ และใช้สารเสพติดมากยิ่งขึ้น

ลาเรส (Lares. 1995 : 206-A) ได้ศึกษาความเข้าใจหลักการและการปฏิบัติตาม หลักการบริหารจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (Total Quality Management) ในด้านวินัยนักเรียนเพื่อกำหนดคุณภาพของระบบการดูแลการวินัยการแก้ปัญหาวินัยนักเรียนกำจัดอุปสรรคบางประการในการแก้ปัญหาวินัยนักเรียน เพื่อปรับปรุงค่านิยมที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีคุณภาพและระบบของพฤติกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการ ไปเยี่ยมชมสำนักงานวินัย นักเรียน ครู และ ผู้ปกครองใน โรงเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมาให้ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์

ข้อมูลเกี่ยวกับวินัยนักเรียน โดยใช้หลัก TQM เพื่อร่วมกันตัดสินใจว่า ปัญหาวินัยในเรื่องใด และ ช่วงเวลาใดของการเรียนเป็นปัญหาสำคัญ ตลอดจนร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปหลักการของ TQM ในการแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนสามารถใช้ ประโยชน์ได้ เนื่องจากการทำให้นักเรียนพัฒนาการมีวินัยที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับทำให้ ผู้ใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักเรียน เพื่อหาแนวทางในบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่ง กันและกัน มีผลทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและเสริมสร้างความรับผิดชอบ ในการมีพฤติกรรมของตน หลักการนี้จึงเป็นวิธีการสนับสนุนให้นักเรียนมีวินัยด้วยตนเอง ไม่ใช่ เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความไม่พอใจหรือโกรธแค้นผู้ใหญ่/โรงเรียน

กล่าวโดยสรุป จากผลการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการศึกษา วิจัยส่วนมากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและปัจจัยคุ้มครองสำหรับ พฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่น พบว่า อิทธิพลของเพื่อนของวัยรุ่น สามารถอธิบายพฤติกรรมของ นักเรียน ตลอดจนหลายปี ได้ดีกว่าตัวแปรอื่นๆ เมื่อได้รับการแนะนำได้คบเพื่อนที่สนใจการเรียน จะส่งเสริมให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และช่วยต่อต้านไม่ให้เสพยา เสพติดและการนำการบริหารจัดการคุณภาพแบบเสร็จ มาใช้ในการแก้ไขด้านวินัยของนักเรียน โดยใช้หลักการ TQM เข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากการ ทำให้นักเรียนพัฒนาการมีวินัยที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับทำให้ผู้ใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมใน การช่วยเหลือนักเรียน เพื่อหาแนวทางในบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีผลทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศคือ การที่จะพัฒนาระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีความเข้าใจสภาพปัญหาของนักเรียน เข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำหลัก ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อที่จะให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อคิดที่ได้มาทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางในการทำการวิจัย